

Prediking over Zondag 3 vraag: 7 - 8

De oorzaak van onze verdorvenheid

Zondag 3 vraag 7-8

Vraag 7: Vanwaar komt dan zulke verdorven aard des mensen?

Antwoord: Uit de val en de ongehoorzaamheid onzer eerste voorouders, Adam en Eva, in het Paradijs, waar onze natuur alzo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.

Vraag 8: Maar zijn wij alzo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?

Antwoord: Ja wij; tenzij dan dat wij door de Geest Gods wedergeboren worden.

Liturgie

Psalm 25:2

Psalm 27:1

Schriftlezing: Romeinen 5:12-21

Psalm 2:3, 6

Psalm 51:1

Psalm 143:10

Gemeente,

In de laatste catechismusprediking hebben wij met elkaar overdacht of God de mens boos en verkeerd geschapen heeft. Uit de *kenbron* van de ellende in Zondag 2 is gebleken dat naar de maatstaf der liefde, die bij u en mij aangelegd wordt, wij onbekwaam zijn tot enig zaligmakend goed, ja zelfs geneigd zijn God en de naaste te haten.

Op zijn speurtocht door Gods Woord wil de catechismus als een wijze opvoeder te weten komen, niet alleen met het hoofd, maar bovenal met het hart, of het defect, het gebrek, de nood de mensheid reeds van meet af aan was ingeschapen. Wij zijn immers bezig ons te oefenen in de enige troost in leven en in sterven.

Daartoe behoort de kennis van onze ellende. Van onze uitlandigheid, van ons buiten God zijn. Op de vraag of God de mens boos en verkeerd geschapen heeft, is geantwoord: 'Nee, want God heeft de mens goed en naar Zijn evenbeeld geschapen, in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid.'

Wij zagen dat wij, om erachter te komen wat dat beeld, die aftekening, die omlijning, die gelijkenis, dat stempel, dat waarmerk, ooit geweest is, de hele Schrift moeten lezen. De Wet en de Profeten, de woorden van Christus en van de apostelen.

Overeenkomstig het woord van Calvijn werd ons duidelijk dat wij nooit konden en kunnen weten hoe Adam er voor zijn val uitgezien heeft, dan uit het herstel van onze gevallen natuur. Dat wil in eenvoudiger woorden zeggen dat wij uit het geheel van de Schrift moeten te weten komen hoe het beeld Gods geweest is en dat centraal vanuit Christus, omdat Hij het Beeld Gods is.

Toen zagen wij dat de mens goed, dat wil zeggen: aan zijn doel beantwoordend, geschapen is. In ware *kennis*, dus in de zuivere verhouding met God. In ware *gerechtigheid*, dat wil zeggen dat hij vanbinnen en vanbuiten beantwoordde aan de eis van God. In ware *heiligheid*, dat wil zeggen dat hij klaarstond voor God en God voor hem klaarstond.

Ten slotte zagen wij dat het beeld van God door die kennis, gerechtigheid en heiligheid bestond in het nawandelen van God, het navolgen van God. In het afleggen van de oude mens en het aantrekken van de nieuwe mens. Dat alles vanuit de inlijving in Christus.

Nu worden wij bepaald bij wat dan wél de oorzaak is van onze verdorvenheid. Er wordt gesproken over onze val. Het ligt dus niet aan God, maar aan onszelf. Er wordt gewezen op de val en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders.

Dat doet de catechismus niet als een wetenswaardigheid, om te weten: Waar komt de zonde eigenlijk vandaan?, terwijl u tegelijkertijd rustig uw kopje thee zit te drinken en een sigaar rookt, maar in de meest betrokken zin van het woord. De Bijbel is trouwens altijd persoonlijk gericht, in de prediking, waarin een stuk ervaring mag worden gegeven, maar altijd in de vorm van het appel. Wanneer wij Genesis lezen, valt ons in de eerste plaats op dat God met de mens een afspraak gemaakt heeft. Dat noemen sommigen een *verbond* of een *werkverbond*. We gaan die woorden nu niet onder de loep nemen, maar we begrijpen allemaal wat ermee bedoeld wordt. Er is een afspraak gemaakt met de mens. God is zijn God en de mens zal in Zijn spoor blijven. Daartoe krijgt hij aanwijzingen van God Zelf. Als de mens gelukkig wil zijn, moet hij bij God blijven, *in Zijn beeld* blijven, in Zijn woord blijven, in Zijn handel- en wandelgang blijven.

U zult zeggen: 'Was dat dan nodig?' Ja, dat was nodig. U zult zeggen: 'Kon Adam dan ook anders?' Ja, hij kon wel anders, maar dat hoefde hij niet. Dat is vandaag niet zo.

Sommigen vinden dat in strijd met de volmaaktheid waarin God de mens had geschapen. Dat hoeft niet, want *volmaakt* zijn wil niet zeggen *volgroeid* zijn. De mens stond aan het begin van een groei, van een ontwikkeling, zodat hij gehoorzamende het eeuwige leven zou verkrijgen.

Je zou dus kunnen zeggen dat Adam in de kleuterklas zat en dat hij moest uitgroeien tot een man in God, die niet meer kon zondigen. Maar hij stond nog in een toestand waarin hij wel *kon* zondigen, maar niet *hoefde* te zondigen. Dat is het eerste.

Het tweede wat ons opvalt, is dat Adam er staat als onze representant, onze vertegenwoordiger, als het hoofd van het werkverbond. Hij staat daar als onze vader. Dat is het Bijbelse ineenschuiven. We hebben allemaal als kind wel eens gespeeld met van die blokjes die vanbinnen hol waren en die je in elkaar kon schuiven. Als ze in elkaar zaten, kon je er een hele toren uit trekken. En als je dan de hele zaak weer naar beneden liet gaan, zat alles weer in elkaar. Zo denkt de Bijbel of beter, zo denkt en handelt God ook. God denkt in één. Dat wil zeggen: Heel het menselijk geslacht zit in de ene mens, die de vertegenwoordiger is. Dat denken is ons vreemd.

Wij denken allemaal vanuit onszelf. Ik denk er zó over, zegt de een. Nee, ik denk er zó over, zegt de ander. De algemene verdraagzaamheid bepaalt dan: Laat ieder het zijne maar zeggen. Laat iedereen zijn zegje maar doen. Laat ieder proberen op zijn eigen manier zalig te worden. Maar dat is een denken uit de hel.

Het denken vanuit God, het handelen en spreken vanuit God, laat zien dat God de mensheid en die ene mens in elkaar schuift. Daar komt Hij u geen toestemming voor vragen en mij ook niet. Zo handelt God. Dat doet God ook met Christus. Dat hebben wij gelezen. Adam is de representant, de vertegenwoordiger van het menselijk geslacht *in de zonde*. Christus is de Vertegenwoordiger van al de Zijnen *in de genade*. Zoals Adam de vertegenwoordiger, de representant, de vader is van het menselijk geslacht, zo is Christus de Vertegenwoordiger, de Vader, het Hoofd van het vernieuwde menselijk geslacht. In Hem wordt de zaak ook ineen geduwd.

Het volgende dat ons opvalt is dat God de gehoorzaamheid van de mens beproeft. Een niet beproefde gehoorzaamheid heeft geen zin. Als u voor dat kleine kind van u de suikerpot wegstopt in de kast en u zegt: 'Je blijft van de suikerpot af.' Dat heeft geen zin. Maar als u de kamer uitloopt en u weet dat het kind graag suiker lust en u zegt: 'Je blijft van de suikerpot af' hoewel het erbij kan, en u komt terug en u merkt dat het zich daaraan heeft gehouden, dan is dat gehoorzaamheid. Beproefde gehoorzaamheid.

Dat is ook zijdelings een antwoord voor die mensen die allemaal vragen stellen als: 'Waarom heeft God de mens geschapen met de mogelijkheid om te zondigen?' God wil geen marionetten. God wil geen Jan Klaassenfiguren, maar God wil vrije mensen, die Hem uit vrijheid dienen: uit vrije keus, uit volle overgave van het hart.

Dat is nog zo als een jongen thuis naar de kerk gaat en als hij in Roermond of Venlo in militaire dienst is, dat ook doet. Dat laatste is tien keer meer waard dan het eerste, omdat vader en moeder en niemand van zijn oude kennissen hem daar zien. Dat is een beproefde gehoorzaamheid. Zo zouden we door kunnen gaan.

Daarom hebben wij God niet in de rede te vallen als Hij de mensheid in die ene mens, Adam, voor de keus stelt. Bovendien stond de mens in het paradijs. In een hof waar hij met God sprak, waar hij met God handelde en omging.

Verder valt ons op dat de Bijbel zegt dat het niet zo is gebleven, maar dat er een revolutie is uitgebroken in de hemelse gewesten. Een van de voornaamste engelen, genaamd de oude draak of satan, tegenstander of slang, is in opstand gekomen tegen God. Dat is voor ons een ondoorgroendelijke zaak, maar de Schrift leert ons in de brief van Judas, dat de satan uit de tegenwoordigheid Gods is weggebliskemd, met al degenen die hem aanhingen. Sindsdien is hij de verklaarde tegenstander van God. Dus óók van Zijn kosmos, van Zijn schepping. Ook van de mensheid, die hier reeds tegenwoordig was.

Zo is de verzoeking van buitenaf op deze aarde, in deze wereld binnengedrongen. Die is niet uit Adams of Eva's hart voortgekomen, nee, die is er van buitenaf ingespoten. De zonde is in de wereld ingedrongen en zijn aanval richt zich op het proefgebod.

Het gaat in het proefgebod niet over een willekeurige boom of vrucht, maar om de door God gestempelde boom en vrucht. Alleen het verbod van God stempelt het eten van deze boom en deze vrucht tot zonde. Niets anders. Satan richt zich daarbij op de zwakste schakel, in dit geval op Eva. Zij is niet als vrouw de zwakkere, maar zij heeft blijkbaar, of schijnbaar, het gebod van God niet rechtstreeks gehoord. Met de dreiging daarbij. Zij moet het in ieder geval uit de tweede hand, uit Adams mond hebben gehoord. Dat moest haar evenwel ook voldoende zijn.

De duivel legt het zo aan dat hij begint met een moer los te draaien: 'Is het ook dat God gezegd heeft?' Is het wel echt waar? Heb je het wel echt goed gehoord? Eva verweert zich en blijkt het gebod Gods goed te kennen. Maar zij loopt niet weg.

We kunnen niet alle onderdelen toe gaan passen, maar is dat vandaag nog niet zo? Als je tegen de duivel wilt op praten en aanpraten, lig je al lang op je rug. De Bijbel heeft maar één recept ten aanzien van de satan. Dat is hem wederstaan en van hem wegluchten. Maar Eva is aan het redeneren geslagen. Alsof ooit één mens door redeneren dichter bij God is gekomen!

Dan volgt een brutale ontkenning: 'Gijlieden zult de dood niet sterven; maar God weet dat ten dage als gij daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad' (Gen 3:4,5). Dit is niet alleen een vreselijke injectie van jaloezie en ontkenning, maar ook van ontevredenheid en hoogmoed in het menselijk hart. Dit is het gif van de slang, van de duivel, dat tot in onze botten is doorgedrongen.

Door dat gif is God voor haar verdwenen met Zijn heilzaam gebod en verbod. Daardoor is ook de vrees voor de dood geweken. Daar komt iets anders voor in de plaats. 'En de vrouw zag dat die boom goed was tot spijs en dat hij een lust was voor de ogen, ja, een boom die begeerlijk was om verstandig te maken' (vers 6).

Ten slotte volgt de daad. Want de daad is de volgroeide begeerte, zoals Jakobus zegt. Die daad is een olievlek, want Adam wordt erin betrokken. De apostel zegt in 1 Tim. 2:14: 'En Adam is niet verleid geworden, maar de vrouw.' Dat spreekt Adam niet vrij, maar dat heeft wel een consequentie voor de plaats van de vrouw. Wij gaan daar nu niet op in.

Hier is Gods waarachtigheid in het geding, Gods waarheid. Daarmee is het woord *zonde* in de wereld gekomen. Dat woord kan veel betekenissen hebben. We hebben er laatst nog met de catechisanten over gesproken. Het woord *zonde* heeft in de Bijbel inzonderheid vijf betekenissen.

In de eerste plaats is de zonde *rebellie*, opstand. Een mens die zich als een kikker opblaast tegen God. Dat is een van de betekenissen van zonde in het Oude Testament.

De tweede betekenis is de *overtreding*. Je loopt langs een afgerasterd weiland met een bordje *Verboden toegang*. Als je dan over de afrastering heen springt, ben je letterlijk in overtreding. Zo is de mens over de heilzame afrastering van zijn leven in de dood gesprongen. Dat is de overtreding. De derde is *doel missen*. Je mikt met een revolver, een pistool of een geweer op een schietkaart en je schiet er helemaal naast. Dat is een afzwaaijer!

In de vierde plaats is de zonde een *misdaad*. Geen kleinigheid! Adam en Eva verbraken de afspraak en het verbond tussen God en de mens. Dat was de versmading van het eeuwige leven.

En ten slotte is de zonde *ongehoorzaamheid*.

Er blijkt nu onmiddellijk dat wanneer de verhouding met God ontwricht is, direct ook de verhouding met de medemens ontwricht is. Hun argeloosheid, hun onschuld is weg. Ze worden gewaar dat ze naakt zijn, naakt zijn voor God. We hebben pas nog gesproken over de vraag: 'Waar zijt gij?'

Dan komt God aan het woord. Hij vervloekt de slang en in de slang de duivel. Hij belooft Zijn Zoon, anders waren zij onmiddellijk gestorven. Hij draagt het kruis van Christus hier reeds de geschiedenis in. Daardoor hoeft de mens voorshands niet te sterven, althans niet de tijdelijke dood.

God spreekt het oordeel uit over de vrouw én over de man. De vrouw in haar smart, de man in zijn zweet, de aarde vervloekt om zjinentwil. Daar ligt de oorzaak van de vergruizing van het beeld Gods, waarover wij de vorige week spraken. Daar ligt de oorzaak van de verschrikkelijke blindheid in ons verstand, van het gebruiken van alle gaven tégen God. Daar ligt de oorzaak van de wil, die in de sfeer van de zonde gebonden is, van de weerspanningheid, van de onzuiverheid in de begeerte.

Van nu aan is er laaiende oorlog tussen God en de satan. Niet als een luchtgevecht boven ons, maar dwars door ons heen. We zijn er levensgroot bij betrokken.

Van nu aan komt God met Zijn dreiging en met Zijn belofte, met Zijn toorn en met Zijn liefde, met Zijn Wet en met Zijn Evangelie. Dat is de dubbelwaardigheid in God die een eenheid is, maar die door ons onderscheiden wordt ervaren. Als wij dan vragen: 'Wat zijn de consequenties?' Hier, in de catechismus, wordt gezegd waarom en dat onze natuur alzo verdorven is, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren zijn.

Tot nog toe kan een mens misschien ja en amen zeggen als hij denkt aan Adam en Eva. Maar ons protest klinkt op zodra God de lijn naar u en mij doortrekt. Ik kan u dat niet verstandelijk doorzichtig maken. Dat zal ik ook niet proberen, maar ik wil herhalen wat ik aan het begin zei, dat Gods denken en handelen ineengeschoven zijn, of wij dat nu plezierig of niet plezierig vinden. Of wij dat naar onze maatstaven rechtvaardig of niet rechtvaardig vinden. Of wij vanuit onze gevallen situatie een aanval op God willen doen, ja of nee, God schuift het hele menselijke geslacht in die ene mens en Hij beoordeelt hem daarnaar. Dat noemen wij erfzonde.

De erfzonde was in staat om heel Europa op te splijten. De hele kerkstrijd van alle eeuwen en de hele cultuurstrijd van alle eeuwen is voor een groot deel bepaald door de erfzonde. Of een mens een aanhanger daarvan is, ja dan nee. Pelagius brak er zijn nek over en Augustinus barstte in tranen uit, toen hij het hele menselijke geslacht als één grote massa vol verderf voor zich kreeg vanuit de Schrift. Erasmus heeft tegen Luther gefulmineerd. Luther ging als een kanon tekeer tegen Erasmus, toen die beweerde dat de mens ergens in het veilige midden stond. Hij kon naar God toe vallen, hij kon ook naar de satan toe vallen. Luther vergeleek de mens daarentegen met een paard: Hij kon door God bereden worden, maar ook door de duivel, maar bereden wordt hij altijd. Van zijn vrijheid is niets overgebleven.

Dat is een waarheid die ergernis opwekt. Dat heeft de diepste sporen getrokken in de controversen met Rome, met de Verlichting en met het liberalisme van de negentiende eeuw. Altijd zien we weer dezelfde vragen opduiken.

Ook vandaag de dag is er de strijd tegen de erfzonde. In de kerken en waar al niet meer, komen steeds dezelfde vragen aan de orde. Er is niets nieuws onder de zon. Dat is te begrijpen, omdat wij allemaal een pelagiaan in ons hart hebben. De weerstand tegen de erfzonde wil er in, nee, die zit er al in.

Erfzonde, wat is dat eigenlijk? Is dat een soort erfelijke belasting, waar een psychiatrisch rapport over geschreven kan worden? Je hebt iemand doodgeslagen. De psychiater zegt dan tegen de rechter: 'Die man heeft zoveel complexen van zijn voorgeslacht meegekregen dat hij deels of volledig ontoerekeningsvatbaar is.' Nee, zo is het bepaald niet!

Erfzonde is totaal iets anders dan erfelijke belasting. Dat laatste is een term uit de psychologie, de zielkunde, die overgedragen wordt in de rechtszaal. Daar ga ik nu niet op in. Al kunnen wij wel zeggen dat er vandaag de dag vrijmoedig en overvloedig gebruik van gemaakt wordt, tot ergernis van velen.

Erfzonde betekent eigenlijk dat God ons in de situatie aanziet waarin Adam staat en stond. Dat betekent dat Hij via Adam de zonde, de ongerechtigheid en de dood tot alle mensen laat doorgaan. Dat Hij ons toerekent wat wij *in Adam* erven. Nu is een mens er als de kippen bij wanneer er ergens een erfenis voor hem in de lucht zit. Een erfenis waar de nodige baten aan zitten. Maar hij weet niet hoe gauw hij uit het notariskantoor moet weglopen, wanneer hij erachter komt dat er alleen maar schuld is. Ja, een erfenis met baten willen we wel. Maar een erfenis met schuld, wie wil er aan? Dat is hier het geval. Daarom lezen we Romeinen 5, een aangrijpende perikoop. Die moet u nog maar eens lezen met de kanttekeningen van de Statenvertaling erbij of met een goede Bijbelverklaring, als u die hebt. Die woorden van Paulus moet u leren spellen. De gedachtegangen van Paulus zijn meestal niet gemakkelijk. Petrus heeft al gezegd dat zijn broeder Paulus soms dingen zei die zwaar waren om te verstaan. Maar ze zijn wel de moeite waard! Die moet u leren spellen, door uw hoofd en hart laten gaan, zó dat het op u aankomt. Paulus leert dat Adams zonde ons wordt toegerekend, gelijk Christus' gerechtigheid de gelovigen wordt toegerekend.

Adams zonde is de oorzaak van de dood van alle mensen. Zelfs van hen die tussen Adam en Mozes niet gezondigd hadden naar de gelijkheid van de overtreding van Adam. Als we nog niet overtuigd zijn, dan wordt gezegd: 'De schuld was door de éne, die gezondigd heeft' (Rom. 5:16). De schuld is uit één misdaad tot verdoemenis. Dat is de *erfschuld*, die u en mij toegerekend wordt.

De *erfsmet* is het gevolg. Dat is de corruptie, het bederf dat wij meekrijgen krachtens onze geboorte. Zelfs onze allerliefste, allerkleinste en op het eerste gezicht aller-onschuldigste kindertjes. Erfsmet, dat is dat Adam een zoon gewint, let er op, naar *zijn* beeld en gelijkenis. Naar zijn beeld. Jawel, in die verdorvenheid, in die van God afgefallen staat. Al het gedichtsel van het menselijk hart is boos. De erfsmet is een bederf. De zonde gebeurt niet *alleen* uit navolging. Ook dat. Maar de zonde is vooral aangeboren. Wij als ouders, zoals mijn vader altijd zei, kunnen in onze kinderen terugvinden wat we zelf zijn, wat we door de zonde geworden zijn. Ook al is een kind met bepaalde zonden totaal niet op de hoogte, toch doet het ze. Vanwaar dan? Uit het boze hart.

In zonde ontvangen en geboren betekent geen aanval op het huwelijk en ook geen aanval op de huwelijksgemeenschap, want die is door God geheiligd. Die uitdrukking betekent dat wij onze kinderen ter wereld brengen *zoals wij zelf zijn*. Dat betekent ze. David geeft zijn moeder geen schop, integendeel. Maar hij erkent dat hij in de sfeer van de zonde is geboren. Dat grijpt hem naar de keel. Dat grijpt hem aan. Dat slaat hem voor God neer. We zijn ontzaglijk veel kwijtgeraakt. We zijn failliet gegaan, maar één ding hebben wij meegenomen. (Eigenlijk nog veel meer, het huwelijk en meer goede dingen.) Eén ding zijn we niet kwijt, al willen we daar allemaal een beetje van af. Dat is onze *verantwoordelijkheid*. Zodra het menselijke verstand, ook het rechtzinnige verstand, ook het gereformeerde verstand gaat redeneren en er komt een *dus* aan, dan moet u zich bergen.

Want dan komt er weer een stuk vijandschap tegen God aan. *Dus* kan ik er niets aan doen, *dus*, en vul al die klachten maar in. Dan grijpt God u bij de kraag en zegt: 'Vriend, dat is niet uit Mij.' We kunnen dat nooit doorzichtig maken, maar het wordt u gepredikt, opdat uw verlorenheid tot in de oorsprong zal worden blootgelegd. Om u nu te laten zien hoe God oordeelt.

Ten slotte wordt de vraag gesteld of wij 'ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad'. Op die vraag wordt bevestigend geantwoord. Wij zijn zó verdorven, dat we totaal, let er goed op, *geestelijk* ongeschikt zijn, *geestelijk* onbekwaam. Een mens kan veel. Hij kan voor zijn vrouw en kinderen zorgen. Een moeder kan voor haar man en kinderen zorgen. Een mens kan zijn plichten verstaan. Hij kan de invloeden van de Schrift ondergaan. Hij kan de eredienst helpen onderhouden. Dat is allemaal een staaltje van onze plicht. Dat wordt hier niet ontkend. Bovendien is dat nog een stukje verkiezing. Het is allemaal nog uit God. We hebben het aan Hem te danken als een mens er nog van weerhouden wordt uit de gemeente Gods weg te blijven. Als een mens ervan weerhouden wordt om boven op zijn geld te gaan zitten en als hij daarvan nog een meer of minder aanzienlijk deel aan Gods Koninkrijk afstaat. Dat alles wordt hier niet ontkend. Daar komen we ook nog wel eens op terug. Het zijn allemaal nog remmen. Dat is hier niet aan de orde. Het gaat hier over de vraag of wij *geestelijk* *bekwaam* zijn om onszelf te bekéren, onszelf tot geloof te brengen, onszelf te oefenen in de geestelijke hoop, onszelf te stellen in de weg van de liefde. In dat verband wordt ons gezegd dat we er reddeloos en radeloos voorstaan. Wij zijn net als een man die overboord is geslagen, die niet zwemmen *kan* en zichzelf niet redden *wil* en dus radeloos en reddeloos naar de afgrond gaat.

Waarom wordt ons dit gepredikt? We zijn toch bezig in de oefening van de troost in leven en in sterven? Jawel, maar achter die troost zat en zit een stuk radeloosheid van onszelf. Niet alleen van mensen die nog tot het geloof moeten worden gebracht, maar ook voor hen die reeds tot het geloof zijn gekomen. Die dragen krachtens hun eigen natuur diezelfde onbekwaamheid in zichzelf met zich mee. Als wij geoefend willen worden in de enige troost, dan hebben wij die blijvende wond in onze ziel nodig. Daardoor weten we dat wij zonder de Heere Jezus nooit iets goed(s) kunnen doen. Dat is een zondekennis van eigen aard. Dat is maar niet een zo nu en dan oppervlakkig verkeerd met jezelf uitkomen, maar dat is een pijnlijke wond in jezelf ronddragen. De wond waaruit blijkt dat je vanuit jezelf buiten de bediening van Gods Geest wilt staan. Dat je altijd de verkeerde kant uithangt en de neiging daartoe hebt. Dat is tot verootmoediging.

Volgens Augustinus bestaat de band met God uit drie dingen. De eerste is ootmoed, de tweede is ootmoed en de derde is opnieuw ootmoed. Die ootmoed leren wij op de school van Gods verbrijzeling. Wanneer het scherpe mes van Gods Woord door ons leven gaat, worden wij afgesneden van onze eigen wortel. Wij verstaan dat er uit ons geen weg ligt naar God toe. Dat is diep verootmoedigend. Dat wekt verschrikkelijke weerstanden op bij de mens die er niet aan wil, die niet van zijn hoogte afgeslagen wil worden. Toch gaat het Woord Gods koninklijk zijn gang. God vraagt nooit aan een mens wat Hij zeggen mag, maar Hij zegt de waarheid. Ook al is die waarheid zó scherp en zó afsnijndend dat wij, met alle vijlen die we bezitten, die scherpe pieken graag wat zouden afvijlen. Troosteloos werk is dat.

Hier helpen geen lapmiddelen, ook niet de zinsbegoocheling van de helpende genade. O ja, we mogen van de vroege ochtend tot de late avond bidden of God ons helpt met alles, maar met helpende genade bedoelen we dat de mens een stukje doet en God de rest. Die helpende genade is er niet, want als die er zou zijn, blijft de wortel van onze hoogmoed en eigengerechtigheid intact. 'Tenzij', staat hier, 'wij door de Geest Gods wederom geboren worden.' Daarbuiten liggen wij vervreemd van God, dood in de zonden en de misdaden. Van al onze beste werken, burgerlijk best, zegt Augustinus terecht: 'Het konden wel eens blinkende zonden zijn in Gods ogen.' Hoeveel profijt de naaste er ook van heeft en mag hebben.

We zijn zó onbekwaam dat alleen het geloof ons aangenaam maakt voor God en niets anders. Alleen de weg van het geloof, dat is de openbaring van de wedergeboorte, telt mee. De wedergeboorte is de achterkant van het geloof. Het geloof richt zich op God in Christus, op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

De wedergeboorte *in engere zin* is de levendmaking van dode zondaren uit de doodslaap van de zonde. *In de bredere zin* is het de algehele transformatie, de algehele verandering van de mens van zijn eerste zucht tot zijn laatste stervensbede toe. Dan nemen wij het woord *wedergeboorte* in de zin zoals Calvijn het vaak gebruikt. Hij zegt dat wij door het geloof wederom geboren worden. De vaders in Dordt hebben tegen de remonstranten de wedergeboorte vóór het geloof gesteld. Geloof uit de wedergeboorte. Dat is ook een kant die aandacht mag hebben. Maar de andere kant is er evenzeer. De wederbaring door de Heilige Geest, het woord *wedergeboorte*, kunnen we met allerlei andere Bijbelse woorden weergeven.

Het letterlijke woord wedergeboorte valt vooral in een gesprek van Jezus met Nicodemus. U weet het, hij was dé wetgeleerde van zijn dagen. Een man van autoriteit en gezag, van onbetwiste reputatie onder zijn collega's. Deze man, die van Jezus hoorde, is blijkbaar toch niet zo zeker van zijn zaak als de schriftgeleerden onder elkaar lieten voorkomen. Uit vrees voor de clan waartoe hij behoort, gaat hij 's nachts naar de Heere Jezus. Hij begint met Hem een compliment te maken. Hij zegt tegen Hem dat Hij als niet gestudeerd hebbend man, door de rabbi's wordt beoordeeld. Hij komt van God, want anders kon Hij niet de tekenen doen die Hij deed. Daar zal de Heere Jezus wel vereerd mee zijn, denkt hij. Maar de Heere Jezus neemt geen eer uit de mond van mensen aan, zeker niet uit de mond van een man die geestelijk van toeten noch blazen weet. Want Nicodemus is niet wederom geboren. Daarom zegt Jezus hem met een dubbele eedzwering: 'Voorwaar, voorwaar zeg ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien' (Joh. 3:3). Dat is een slag voor Nicodemus geweest. Net zoals het voor u en mij een slag is wanneer God ons duidelijk maakt dat wij met al onze vroomheid en al ons praten nog nergens van weten. Dan krijgen we een klap waardoor we tegen de grond gaan. Nicodemus gaat er wat tegenin. Hij verstaat het niet of wil het niet verstaan. Hij vraagt, ernstig of spottend, of een mens dan opnieuw in de schoot van zijn moeder moet ingaan, om er dan vervolgens weer uit geboren te worden. Maar Jezus helpt hem uit de droom. Hij zegt: 'Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan' (vers 5). Water tot reiniging, Geest tot vernieuwing. Dan zegt Jezus voor de derde maal: 'Gijlieden moet wederom geboren worden' (vers 7).

Dat zegt Hij tot mij en tot u ook: 'Gijlieden moet wederom geboren worden.' Anders weten we nergens van. Het gaat er maar om dat we ontvankelijk worden gemaakt. Niet maar voor die constatering, maar voor de noodzaak ervan. Nicodemus luistert. Die luistert als Jezus over aardse dingen vertelt, wedergeboorte, dood enzovoorts, maar hij volgt Hem ook als Hij spreekt over de hemelse dingen. Dat het de grote liefde Gods is dat Hij Zijn Zoon gaf. 'Alzo lief heeft God de wereld gehad.' Dat blijkt ook in het gesprek met Nicodemus. Als het bij u ook zo gaat, hoort u alleen maar de Heere Jezus spreken. Nicodemus luistert, hij is uitgepraat. Het is een zalig voorrecht als wij uitgepraat zijn en alleen maar luisterend aan de voeten van de Heere Jezus zitten. Dan leren we niet alles op één dag, dat was met Nicodemus ook niet zo. Het Woord als een zaad van de wedergeboorte gaat met Nicodemus mee. Hij mag dan bang zijn voor zijn collega's, hem mag het zwijgen opgelegd worden in het Sanhedrin, maar hij komt tevoorschijn! Want als Jezus de mens de wedergeboorte leert, de noodzakelijkheid ervan, dan geeft Hij de wedergeboorte ook. Waar thans de ontvankelijkheid, de noodzaak, de hoge urgentie, de hoge noodzaak van de wedergeboorte is, daar geeft Hij die ook. Als u aan Zijn voeten zit en aan Zijn mond en lippen hangt, dan gebeurt het ook. Dat gaat in een heel wondere, verborgen weg, die wij niet kunnen nagaan, tot in de diepste roerselen van de ziel. Maar toch komt de wedergeboorte openbaar.

We kunnen natuurlijk parallellen trekken met de geboorte van een kind. Al moeten we daar wel voorzichtig mee zijn. Als een kindje geboren wordt, is de eerste vraag van de ouders aan de dokter: 'Het kind is toch wel goed?' Ja hoor, het kind leeft, het schreit. Het kind geeft levenstekenen in het verlangen naar voedsel. Zo zijn er vele te noemen, heel veel. Zo zijn ook wedergeboren mensen ontzaglijk behoeftig. Die zijn zeer begerig naar de redelijke en onvervalste melk Gods, opdat ze daardoor zouden opwassen. Ze worden door de bediening des Woords in de afbraak van zichzelf gefundeerd in Christus door de Geest. Opdat zij opwassen tot een volkomen man of vrouw in Christus. Dat is een kostelijke zaak.

Tenzij... Dat ligt niet in onze hand, maar in Gods hand. Wie dat goed hoort, komt voor het eerst of opnieuw weer bij God op het matje, op de knieën. Die smeekt. Wie niet goed hoort, gaat met zichzelf op stap. Die zegt: 'Nou, dat zal dan wel.' 'Tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.' Maar achter dat *tenzij* zit Gods hand. Want kijk, als wij u prediken dat de zaligheid niet in uw hand ligt, maar in Gods hand, dan betekent dat geen *blokkade* van het Evangelie. Dat zeggen sommigen in hun blindheid en vijandschap. Maar dat is juist de *opening* van het Evangelie. Want God zegt het niet alleen, maar Hij doet het ook. In dat *tenzij* opent Hij de deur van het Woord Gods. Daarin baant Hij de weg naar het kruis van Christus.

Is die weg voor u opengegaan? Waar staat u? Vertoont u alleen het beeld van Adam de eerste? Of licht het beeld van de laatste Adam, de Heere Jezus Christus, in u op, omdat dat over u is opgegaan? Een tussenweg is er niet. Ik begrijp zeer wel dat mensen met zichzelf in de knoop kunnen zitten en er voor eigen waarneming radicaal buiten staan. Maar dat is de helft. En een halve waarheid, dat weet u wel ... Paulus zet alles altijd in het verband. Dat wil niet zeggen, dat er geen mensen zijn die zichzelf geen naam weten te geven. Maar die laten zich ook geen naam door een ander opdrukken, door een ouderling, door een dominee of door wie dan ook. Maar die zeggen: 'Heere, wat heb ik er aan of mensen mij er al buiten zetten of dat mensen mij er al binnen zetten, als ik niet door Uw eigen hand persoonlijk tot de Heere Jezus Christus word geleid.' Die mensen worden eerlijk. Kijk, daar gaat het om. Dan zégt de Heere het niet alleen, maar doet Hij het ook. *Tenzij*, daar zit Goddelijke ontferming in. Pure genade, enkel gáve aan de mens. Opdat u het Woord zou horen in de vermaning. En opdat u, als u het gehoord hebt, zou opwassen in de kennis en de genade van de Heere Jezus Christus.

Amen.